

ZNAKI LITURGICZNE

- *Znak naturalny*
- *Znak umowny*
- *Znak mieszany*

- **Znak naturalny** — związek między nim, a tym co on oznacza wynika z natury rzeczy. Są one zrozumiałe dla każdego i nie potrzebują wyjaśnień, np. dym oznacza ogień, itp.
- **Znak umowny** — związek między nim, a tym co on oznacza nie wynika z natury rzeczy, lecz z umowy między ludźmi, np. znaki drogowe.
- **Znak mieszany** — zawierają elementy naturalne, jak i umowne, np. wznoszenie się w górę dymu kadzielnego kojarzyło się z modlitwą zanoszoną do Boga (Ps 140,2; Ap 5,8; 8,3-5), krzyż jest symbolem chrześcijaństwa. Rzeczywistość oznaczana przez symbol tak jest z nim związana, że przynajmniej częściowo tkwi w nim samym.

- *Znak liturgiczny* — należy do znaków mieszanych. „Znaki widzialne, których używa święta liturgia dla oznaczenia niewidzialnych spraw Bożych, zostały wybrane przez Chrystusa lub Kościół” (KL 33).
- Przez znaki widzialne wyraża się, i w sposób właściwy poszczególnym znakom urzeczywistnia się uświęcenie człowieka”, a Bóg otrzymuje całkowity kult publiczny (KL 7). Są to znaki, które sprawiają to, co oznaczają.
- Podstawa teologiczna znaków liturgicznych to Wcielenie Syna Bożego

- **Światło**
- używane było przez chrześcijan od początku podczas nabożeństw odprawianych późnym wieczorem, czy też nocą. Było konieczne do rozpraszania ciemności. W dzień podczas liturgii chrześcijanie początkowo nie zapalali lamp. Nie traktowali światła jako symbolu, chociaż Pismo św. podsuwało im symbolikę światła (Wj 25, 31; Ap 1, 12; 4,5; 11,4). Przeszkodą było obfite stosowanie świateł przez pogan podczas pogrzebów, dla odpędzania demonów. Chrześcijanom kojarzyło się więc z demonami.
- Hieronim (+ 420) „We wszystkich kościołach Wschodu zapala się świece, gdy Ewangelia ma być czytana, chociaż już słońce świeci. Dzieje się to oczywiście nie dlatego, aby ciemności rozproszyć, lecz aby dać wyraz radości”. Światło symbolizowało zatem radość

- *Oliwa*
- jako produkt roślinny zawiera nagromadzoną energię słoneczną i dlatego jest symbolem życiodajnej siły, Bożego błogosławieństwa i obfitości (Ps 127,3; 132,2). Namaszczenie było znakiem wybrania Bożego i Jego szczególnej opieki. Dlatego namaszczenie królów, kapłanów, miejsc i przedmiotów zawsze było widzialnym znakiem ich łączności z Bogiem, który jest źródłem wszelkiej świętości i życia.

- ***Kadzidło***
- przyjęło się w liturgii dopiero po upadku pogaństwa. Najpierw przy pogrzebach oraz przy uroczystych pochodach przed papieżem lub biskupem (Ordo Rom. 1), a później w szerszym zakresie. Okadzenia w czasie Mszy św. są znakiem iż „modlitwa i ofiara Kościoła wznoszą się jak dym kadzielny przed oblicze Boga” (OWMR 51). Jest to symbolika powszechnie znana, mająca swe źródło w Biblii (Mdr 18,1; Ps 140,2; Ap 5,8; 8,3-5). Okadzanie osób lub rzeczy jest znakiem okazywanej im czci o charakterze religijnym. Okadzanie wiernych jest znakiem czci dla ludu Bożego. Okadzanie księgi Ewangelii należy do najstarszych i oznacza uwielbienie dla Chrystusa obecnego w swoim słowie

- **Woda**
- jako jeden z elementów koniecznych do życia, odgrywała także ważną rolę w kultach religijnych (obmycia rytualne). Szczególną moc przypisywano „wodzie żywej”, czyli płynącej, zwłaszcza wprost ze źródła (kult źródeł). W stosowaniu wody do obmyć rytualnych łatwo można dopatrzeć się symbolu obmycia moralnego, wewnętrznego (Wj 30,18; Lb 19,7). Tę symbolikę przyjęli chrześcijanie, skoro Euzebiusz z Cezarei (t 339) zaświadcza, że przed modlitwą myli ręce (Hit. Eccl. 10,4).

- ***Chleb i wino***
- symbolizują człowieka, jego pracę i trud wkładany w ich produkcję, a z drugiej strony symbolizują Chrystusa, który sam, zapowiadając ustanowienie Eucharystii, nazwał siebie chlebem żywym (J 6,48) i winnym szczepem z tkwiącymi w nim licznymi gałązkami (J 15,1), symbolizującymi zjednoczenie wiernych z Chrystusem i udział w Jego Bóstwie. Zatem zarówno chleb jak i wino są symbolami ludzkiej pracy, potu, zabiegów o utrzymanie życia biologicznego - po przeistoczeniu stają się one pokarmem duchowym, podtrzymującym życie nadprzyrodzone

- **Popiół**

- symbol przemijania: uświadamiając nam naszą ograniczoność tu na ziemi; wzywa do pokuty i żalu za grzechy. Popiół więc, którym naznaczane są nasze głowy to symbol pokuty i oczyszczenia. Symbolika taka znana już była w Starym Testamencie. Jonasz, nawracając mieszkańców Niniwy odnotował, że król tego miasta oblókł się w wór (pokutny) i siadł na popiele (Jon 3,4-10). Chrystus gani jednak tylko zewnętrzne znaki pokutne (posypania głowy popiołem), za którymi nie idzie zmiana wnętrza; oczyszczenie sumienia (por. Mt 6,16-18).

- ***Miód i mleko***

- Miód jest obrazem słodczy. W połączeniu z mlekiem, są symbolem dostatku, bogactwa i obfitości (por. Ps 81,17). Sam Bóg obiecał Mojżeszowi (Wj 3,8), iż *wprowadzi go w krainę płynącą mlekiem i miodem*; do Ziemi Obiecanej. W Starym Przymierzu miodu nie można było składać Bogu w ofierze (Kpł 3,11). Prorok Ezechiel, któremu Bóg każde zjeść zwój księgi, pisze, iż w jego ustach był on słodki jak miód (Ez 2,3).
- Mleko, będąc symbolem poznania i wzrostu, nabrało także znaczenia duchowego. Poznanie Boga, które dokonuje się z czasem, jest jakby piciem nieskażonego mleka (1 Kor 3,1-2; Hbr 5,12). Nowi chrześcijanie winni pragnąć duchowego mleka to jest: miłości Bożej, która daje wzrost ich duszy (1 P 2,2).
- Miód z mlekiem podawano katechumenom w Wigilię Paschalną oraz w Pięćdziesiątnicę; wtedy też je błogosławiono (*Traditio Apostolica*), ponadto z błogosławieństwa miodu i mleka korzystali ci wierni, którzy nie przystępowali do Komunii św.

- **Sól**
- symbol związany ze smakiem duchowym i też jako znak oczyszczenia ofiary (Kpł 2, 13: *Każdy dar posypiesz solą*). Od IV w. aż do Soboru Watykańskiego II praktykowano obrzęd błogosławieństwa soli, która była uważana za środek przeciw złu. Niegdyś (od VI w.) sól stosowano także przy błogosławieniu wody święconej. Wskazywano, iż ochrania ona duszę, oddala pokusy szatańskie, umacnia mądrość. Sól podawano katechumenom przy udzielaniu chrztu, z czego zrezygnowano w 1969 r. Dziś dodawanie soli do wody święconej jest fakultatywne. Jeśli tak się czyni, to najpierw błogosławi się sól, potem wodę, a następnie miesza się oba składniki. Sól można używać także przy obrzędzie chrztu dorosłych. Sól posiada swój własny tekst przy błogosławieństwie pokarmów na stół wielkanocny

GESTY I POSTAWY LITURGICZNE

SKŁON

- Wyraża szacunek, cześć i pokorę.
- Skłon głowy jest wykonywany, np.:
 - przy wymawianiu „Chwała Ojcu...”, imienia Jezusa, Maryi i Świętego, na którego cześć sprawuje się liturgię;
 - podczas przyjęcia błogosławieństwa;
 - przez usługującego przychodzącego i odchodzącego do kapłana podczas Eucharystii.
- Skłon ciała (głęboki ukłon) jest wykonywany, np.:
 - podczas przechodzenia przed ołtarzem, gdy nie ma Najświętszego Sakramentu;
 - na słowa w Credo: *I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem;*
 - przy podejściu do przyjęcia Komunii świętej (jeśli nie można przykleknąć z powodów zdrowotnych lub też ze względu na wielką liczbę uczestników Eucharystii).

Podnoszenie oczu

Wyraża kierowanie duszy i myśli do Boga.

I ME: *"On to w dzień przed swoją męką, wziął chleb w swoje Święte i czcigodne ręce, podniósł oczy ku niebu, do Ciebie Boga, Ojca Wszchemogącego..."*.

Znak pokoju/pocałunek pokoju

Wyrażają przekazanie sobie nawzajem miłości, pokoju i jedności.

Znakiem pokoju jest ukłon w stronę najbliższej stojących uczestników Mszy świętej. W małych grupach znakiem pokoju może być podanie ręki.

Pocałunek pokoju, czytelniej niż znak pokoju, wyraża wzajemne obdarowanie miłością.

Znak krzyża

POSTAWY LITURGICZNE

Postawa stojąca

- szacunek, czynne zaangażowanie, czuwanie w oczekiwaniu na przyjście Pana, gotowość

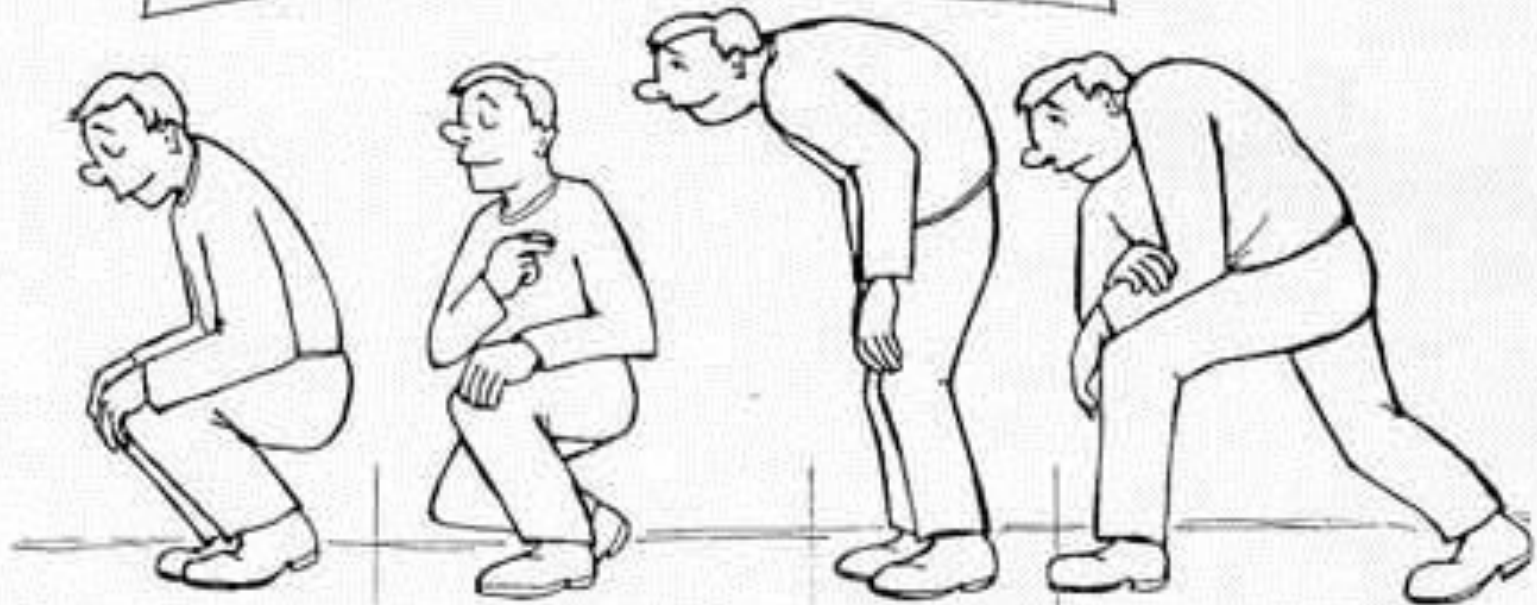
Postawa siedząca

- słuchanie i rozważanie tego, co mówi Bóg, a także królewską godność i zasiadanie do uczyty

Postawa klęcząca

wyraża naszą małość i niegodność wobec Boga;
jest znakiem adoracji, uwielbienia, posłuszeństwa,
pokuty i prośby

Jak klęczeć w kościele

KŁĘK TYPU
„KONIK POLNY”

KŁĘK PÓLSIADOWY
Z IMPROWIZACJĄ
NA TEMAT ZNAKU
KRZYŻA

KŁĘK
POZORNY

KŁĘK PÓLPĘLNY

Rys. F. Kucharezak

Leżenie krzyżem

uniżenie przed Bogiem, szczególnie intensywną modlitwę, adorację - wyraźniej niż postawa klęcząca. Istotnym elementem tej postawy jest upadek na ziemię, jako wyraz zachwyty i uwielbienia